

АЙН РАНД

И СВЕТАТ, КОЙТО СЪЗДАДЕ

Целеустремена, непреклонна, талантлива и безкрайно саморазрушителна – Айн Ранд е една от най-значимите жени на XX век. А това е историята на нейния живот.

Ан Хелър

АН ХЕЛЪР

АЙН РАНД
И СВЕТАТ, КОЙТО СЪЗДАДЕ

Ayn Rand and the World She Made
Copyright © 2009 by Anne C. Heller
All rights reserved

© Надежда Розова, превод
© Димитър Стоянов – Димо, худ. оформление на корицата
За корицата е използвана рекламна снимка от 1957 г.
© Издателство ЕРА, София, 2010
ISBN 978-954-389-106-1

Ан Хелър

АЙН РАНД
И СВЕТАТ, КОЙТО СЪЗДАДЕ

ЕРА

Глава XI

Неподвижният двигател

(1953–1957)

Само човекът, възхваляващ чистотата на лишената от страст любов, е способен на поквареността на лишената от любов страст.

„Атлас изправи рамене“, 1957 г.

В края на 50-те години Ранд и нейното протеже, наскоро оженилият се Натаниъл Брандън, са съседи и се виждат два-три пъти седмично. Брандън усеща, че докато се поздравяват на прага на апартамента ѝ или се сбогуват в края на съботна вечер, преминала в четене и групово обсъждане, прегръдките им са малко по-дълги и малко по-интимни, отколкото са били преди. Той усеща „по-силен прилив на мъжественост“, когато я целува за лека нощ, пише Брандън впоследствие, и долавя, че тя също „изпитва по-силно усещане за своята женственост“. До този момент притеснителен в отношенията си с жените, дори със собствената си съпруга, той пише: „Харесваше ми да знам, че аз съм причината тя да се чувства така“. Постепенно двамата започват да докосват ръцете си на публично място и да заявяват, че са сродни души. Странното е, че никой от Колектива не забелязва или не признава да е забелязал прекалена фамилиарност в поведението им един с друг или в прочувствените комплименти, които си разменят. По-късно Брандън ще твърди, че двамата с Ранд не са усещали какво предстои.

Когато са насаме, тя го разпитва за състоянието на брака му. Разрешен ли е проблемът със секса? Както можем да допуснем, отговорът е отрицателен. Когато Натаниъл се опитва да се люби с Барбара, тя често се обръща на другата страна. Ранд признава, че положението е неприятно, и съветва него и Барбара да бъдат търпеливи и упорити. Една вечер той ѝ казва, че усеща у себе си способност за сексуална страст, която никога не е била напълно възбудена или освободена със съпругата му. За да обясни по-добре какво има предвид,

той дава пример с Дагни, която в труден момент от развитието на сюжета се чувства потисната и копнее за идеалния любовник в същия момент, когато Джон Голт, тогава още анонимен, случайно минава в сенките край прозорците ѝ. Дали Брандън се опитва да каже, че Ранд е неговият Джон Голт, или пък че той иска да бъде нейният? Така или иначе, аналогията вероятно ѝ е напомнила, че самата тя е сексуално самотна. Брандън хвърля ръкавицата. По-късно той уверява, че не е подозирал, че тя ще я поеме.

Още като юноша Брандън иска да бъде и писател, и психолог. Оказва се, че първият му издаден текст е писмо до редактора на вестника на Калифорнийския университет, докато още е студент там, с което протестира срещу уводна статия, изразяваща състрадание към самоубил се преподавател комунист. Натаниъл дава на Ранд копие от издаденото писмо на третата неделя от юни 1951 година, Деня на бащата, и го подписва шеговито: „На моя баща – Айн Ранд“. През пролетта на 1954 година той подава документи пред щата Ню Йорк за официална промяна на името си от Нейтан Блументал на Натаниъл Брандън, което е идеална анаграма от еврейската формула със смисъл „син на Ранд“ – „бен Ранд“. Освен че е вариант на Нейтан, името Натаниъл е и първото име на идеализирания предтеча на Дагни, замогналия се със собствени сили железопътен магнат Натаниъл Тагарт от „Атлас изправи рамене“. През септември 1954 година съдът одобрява промяната. Сега двамата с Ранд са баща и син, майка и дете, романтична героиня и... дядо. Освен това са синове и любовници. Няколко дни след официалната промяна на името започва първо действие от любовната им връзка.

Двамата се возят един до друг на предната седалка на автомобила, управляван от О'Конър, заедно със сестрата на Брандън, Илейн, и Барбара на задната седалка. Връщат се в Ню Йорк от Торонто, където групата е била на гости на родителите на Натаниъл и на сестра му Флорънс и съпруга ѝ. Един следобед в дневната на Флорънс Ранд и Брандън обсъждат нови идеи, когато установяват, че изпълняват спонтанен дует, като едновременно отговарят на

въпроси на роднините и неколцината приятели и през смях довършват взаимно изреченията си. Усещат някакво духовно единство, което ги опиянява.

Това пътуване е първото излизане на Ранд извън Съединените щати, откакто двамата с О'Конър са ходили в Мексико през 1929 година, за да уредят постоянното ѝ жителство. На път за вкъщи тя е във весело настроение, смее се и се закача с Брандън. Не е ли гений, велик психолог, човек на съдбата, провиква се тя към Барбара и Илейн. Те се съгласяват малко нацупено. Когато се смрачава, Айн полага глава на рамото му и го хваща за ръката. Той я обгръща през раменете и двамата започват тихичко да си говорят. Гласовете им са тихи и изключват всички останали, а погледите им са „твърде лични и прекалено продължителни, сякаш се взираха дълбоко един в друг и просто не можеха да откъснат очи“, пише Барбара през 1986 година. По време на това дълго пътуване тя не може да пренебрегне тона на разговора им и най-сетне разбира, че нейният двайсет и четири годишен съпруг и четирийсет и девет годишната му наставница са отишли отвъд взаимното възхищение и почти роднинската близост. „Тя е влюбена в теб! – кресва гневно Барбара на съпруга си, когато остават насаме в мотелската стая. – И ти си влюбен в нея“. Брандън отрича и пред жена си, и както твърди, пред самия себе си. Заявява, че разликата от двайсет и пет години помежду им и фактът, че и двамата са женени, прави романтичната връзка невъзможно, пълно безумие. Не се знае какво смята или е казал по въпроса О'Конър.

Два дни по-късно, вече в Ню Йорк, пламенната сексуално по-възрастна жена кани младия мъж да дойде в апартамента ѝ следобед. Франк е на работа в цветарницата, Барбара също е на първата си длъжност като служителка в приемната на „Уоманс Дей“. С нотка на предпазливост и вероятно на настойчивост към Брандън Ранд го пита: „Разбра ли какво ни се случи преди два дни?“. Брандън си спомня сцената и отговаря, запъвайки се: „В колата... онова, което си казахме. Звучеше като любов. Или съм разбрал неправилно?“. Ранд е в кулминацията на своите умствени и емоционални способности, а е

репетирала такъв миг на опасна страст поне през половината от живота си. Брандън, колкото и да е поласкан и непредпазлив, се захваща с нещо, което не е по силите му. Макар да е флиртувал, никога истински не си е представял любовна връзка със своя литературен и интелектуален идол, признава той впоследствие. Нито пък би споменал пътуването с колата, ако тя не го бе изпреварила.

Въпреки това той усеща непознато въодушевление, мощ и дори господство. Жената с великолепните очи и с проницателния ум очаква от него романтика, а когато я поглежда, „отражението си, което видях в нейните очи, беше отражение на бог“, пише той по-късно. „Влюбен съм в теб“, казва той на глас. Това е фикция, която ще трае четиринайсет години.

Отначало не е съзнателна фикция. Фактът, че са влюбени, ги връхлита и като философски неизбежен, и като напълно реден в морално и романтично отношение.

През този първи следобед двамата си обещават, че каквото и да правят, няма да се нараняват взаимно и няма да нараняват съпрузите си. Ранд предлага връзката им да бъде „несексуална във възвишения смисъл“, което означава, че любовенето им няма да включва полов акт. Брандън се съгласява разочарован, но и с облекчение, както си спомня. Като кръстоносци на почтеността и честността двамата се подготвят да съобщят фактите на Франк и на Барбара. Решават да поискат разрешението им да се срещат сами два пъти седмично. „Сигурна съм, че те ще съгласят с това. Имаме правото на нещо“, спомня си Брандън, че е заявила Ранд. Долавя в гласа ѝ гняв и разбира, че това е нейната реакция към евентуални пречки. „Не бе назовано, но го усещахме, беше в очите ни, когато се погледнахме с мълчаливо разбиране – пише той през 1989 година. – Нямахме да ни спрат“.

Няколко дни по-късно Ранд подема съдбоносния разговор. Според разказа и на двамата Брандън, тя и Натаниъл вече са седнали на дивана във всекидневната, хванати за ръце, когато първо Франк, а после и Барбара идват

след края на работния си ден. Според Натаниъл Франк изглежда спокоен и изпълнен с очакване, от което неспокойният млад ухажор заключава, че двамата със съпругата му вече са обсъдили положението. Не е така с Барбара, на която Брандън не е казал нищо. Ранд заявява просто, че двамата с Натаниъл са влюбени. „Нищо в чувствата ни един към друг не ви застрашава и не бива да ви наранява – уверява тя останалите двама. – Нищо не променя любовта ми към съпруга ми, нито любовта на Натаниъл към жена му. Това е нещо отделно, нещо различно от обичайния ни живот“. Барбара седи неподвижно – не е изненадана от чутото, но въпреки това е изумена. Докато Ранд говори, Франк пребледнява и унива. „Не сме платонисти – продължава тя, – ценностите ни не са в някакво друго селение, което няма връзка с това, в което живеем живота си. Ако наистина вярваме в ценностите, които изповядваме, как е възможно двамата с Нейтан да не сме влюбени?“ Ранд говори дълго. Веднъж – така разказва Барбара – младата съпруга скача на крака и възкликва: „Не! Аз няма да участвам в това!“, а в този момент Франк също повишава тон и заявява: „И аз няма да участвам в това!“. Ранд запазва спокойствие. Обяснява, че не предвиждат сексуална връзка. Разликата от двайсет и пет години във възрастта им изключва такава възможност. Не, двамата просто искали да прекарват малко време заедно. Разумна ли е такава молба? Трийсет години по-късно Барбара споделя в едно интервю, опитвайки се да обясни защо се е съгласила: „Мозъкът на Ранд работеше така, че след като приемеш основанията ѝ, тя навързва такава верига от дедукции, че просто не можеш да избягаш“. Замаяна от авторитета и от теориите за любов и за ценности на по-възрастната жена, Барбара дава съгласието си. Същото прави и О’Конър.

Два месеца по-късно завесата се вдига и започва второ действие от любовната история. Философката и протежето ѝ не могат да спазят първоначалната си уговорка да не правят секс и осведомяват Франк и Барбара за това. Дватамата защитават рационалното основание и правотата на една пълноценна сексуална връзка в поредица от разговори със съпрузите си, които се

точат седмици наред. С езика на „Атлас изправи рамене“ изтъкват, че всеки от двамата е въплъщение на най-висшите ценности на другия и тъй като не страдат от ирационално разделение между тяло и съзнание, естествено изпитват сексуално привличане един към друг. Естествено, Барбара и Франк, които приемат ценностната теория на Ранд за сексуалността, разбират и приемат това ново развитие. Защиатавайки правото си, Ранд изтъква годините, които е прекарала в лишения. „И двамата знаете колко малко съм имала в живота си по отношение на личното удовлетворение – казва им тя. – Това е последният период от живота ми, когато мога да мисля за себе си или да си позволяя“ удоволствието от страстна сексуална връзка извън брака. „Гледам реалистично на възрастта – добавя тя. – Молим за нещо временно... Само да му се порадваме за малко“.

Един месец преди петдесетия ѝ рожден ден тя и Натаниъл получават разрешението на съпрузите си да се срещат два пъти седмично за секс. Барбара, към която Ранд е проявила лична доброта и е била в очите ѝ „въплъщение и мерило за потенциала на човека“, постъпва така, тласкана от признателност към писателката и от вина заради неспособността си да откликне сексуално на съпруга си. Не се знае защо О'Конър се е съгласил на този план, но привържениците на Ранд се разделят на два лагера в това отношение. Някои, включително семейство Брандън, стигат до извода, че той е толкова отдаден на благо на съпругата си, включително на половото ѝ здраве, и така добре съзнава ограничените си възможности, че безмълвно отстъпва съпружеските си права. Други твърдят, че Франк, който познава и одобрява сексуалните фантазии на жена си за любовни триъгълници в романите ѝ, всъщност одобрява и връзката. Като доказателство те цитират откъси като следния от нейните бележки за „Атлас“, написани шест месеца преди Ранд да се запознае с Брандън: „Ханк Риърдън извлича наслада от величието на Дагни“, пише тя, и това „събужда сексуалното му желание; освен това му доставя удоволствие да си представя Дагни с друг мъж, което е

несъзнателно признание, че сексът като такъв е велик и красив, а не порочен и унизителен“. Няколко страници по-нататък тя продължава: „Въз основа на правилните философски постулати за секса, на моите постулати... за един съпруг трябва да бъде чест, ако друг мъж пожелае жена му; той не бива да допусне другият мъж да я има – изключителното му притежание над нея е материалната проява на нейната любов към него, но ще усеща, че желанието на другия мъж е естествена и уместна проява на възхищението на този мъж от съпругата му заради ценностите, които тя представя и които той съзира у нея“. Във връзка с този възглед Ранд променя мнението си относно това дали съпругът трябва да „допусне“ друг мъж да „има“ жена му, но възбудата на съпруга си остава същата. Разбира се, третата възможност е Ранд да е писала тези откъси без всякаква връзка с О'Конър.

Ранд моли всички да се закълнат, че ще си мълчат, тъй като все още не си представя, че любовната връзка ще „оплете и четирима ни в живот, пълен с измами“, казва по-късно Барбара. Тъй като се стреми към поверителност, тя отхвърля предложението на Натаниъл да си наемат отделен апартамент или хотелски стаи за срещите си, вместо да използват апартамента на О'Конър. Не може да рискува да ги видят заедно във фойето на хотел или как влизат в някакъв апартамент и така да станат център на скандал. Макар да се гордее с любовта си към него, уверява го тя, все пак не иска да захранва с клюки злонамерени клеветници. И тя като Дагни по време на първите й въодушевени срещи с Франсиско иска да запази близостта им „безукорно тяхна“, недостъпна за любопитни погледи и за скверни мисли. Франк се съгласява да излиза от апартамента два пъти седмично, докато двамата се любят в неговото легло. Така, подобно на Ханк Риърдън, след като Дагни среща Джон Голт, по-възрастният мъж се отдръпва, за да направи път за по-идеалния.

След като всичко е уговорено, Ранд поставя проблема пред съпрузите. Обещава, че връзката ще продължи най-много година-две. Не смята да се превръща в нелепата фигура на „стара жена, която преследва по-млад мъж“.

Заявява, че всички те ще продължат да си казват истината. Ако изобщо някой на света е способен да се справи с такова положение, това са те. Те са висши човешки същества като героите от романите ѝ, те живеят в емоционална плоскост, намираща се високо над ирационалната завист и страх на обикновените хора. „Ако ние четиримата не бяхме толкова извисени същества, това нямаше да се случи – уверява ги Ранд. – А ако все пак се бе случило, вие нямаше да го приемете“. Интересното е, че в забележките ѝ се долавят отгласи от писмо от баща ѝ отпреди двайсет години, който ѝ пише следното, след като прочита „Нощта на шестнайсети януари“: „Интересно защо си заклеявила Карън за недостойното ѝ поведение, както го наричаш. Не разбираш ли, че такива думи са неуместни по отношение на хора като Карън? Тъй като хората край тях са толкова нищожни, че те [Карън и любовникът ѝ Бьорн] не може да бъдат съдени по същите критерии“.

Така или иначе, някога самотното руско момиченце, влюбено в герой от приключенска книжка, вече е способно да спечели красивия принц за себе си.

Ан Хелър
АЙН РАНД И СВЕТЪТ, КОЙТО СЪЗДАДЕ

американска
първо издание

Евгения Мирева
редактор и коректор

Издателство ЕРА, София
тел./факс 02/980 16 29
e-mail: era@erabooks.net

Печат: ЕКСПРЕСПРИНТ ООД